

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Vägen till språket genom kroppen
Praktiska och fysiska undervisningsmetoder vid
andraspråksundervisning
för nyanlända elever på olika skolstadier

Emma Stenberg

Specialarbete, 15 hp

Svenska som andraspråk

Vt 2009

Handledare: Margareta Holmegaard och Eva Lundin

Examinator: Roger Källström

Sammandrag

Syftet med studien är att undersöka vad undervisningsmetoder som tar fasta på praktiska och fysiska moment i undervisning bidrar med vid andraspråksundervisning.

Studien genomförs med en kvalitativ intervjumetod genom intervjuer med utvalda pedagoger som arbetar utifrån undervisningsmetoder där praktiska och fysiska moment är frekventa. Pedagogernas syfte och val av undervisningsmetod har genom klassrumsobservation och elevintervjuer analyserats ur ett hermeneutiskt perspektiv. Genom klassrumsobservationerna undersöks hur pedagogernas syfte med övningarna faller ut i klassrumsmiljö. Genom elevintervjuer visar studien elevperspektivet på undervisningsmetoderna.

Undersökningen visar hur inlärningsmiljö, motivation och interaktion påverkas av praktiska och fysiska inslag i andraspråksundervisningen. Resultatet exemplifierar hur praktiska och fysiska undervisningsmetoder motiverar nyanlända elever till att våga använda språket, skapar en trygg och tillåtande inlärningsmiljö samt påverkar interaktionen i klassrummet positivt.

Nyckelord: undervisningsmetoder, inlärningsmiljö, nyanlända elever

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Syfte och forskningsfrågor.....	5
3. Material och metod	6-12
3.1. Urval	7-9
3.2. Genomförande	9-10
3.3. Avgränsningar.....	11
3.4. Studiens validitet och reliabilitet	10-12
4. Styrdokument och forskningsbakgrund.....	12-21
4.1 Styrdokument.....	12-13
4.2 Forskningsbakgrund	13-21
4.2.1. Inlärningsmiljö	13-15
4.2.1.1. Kroppen vid inläring.....	15-16
4.2.2. Språkutvecklande metoder med fysiska och praktiska inslag.....	16-20
4.2.2.1. TPR.....	16-18
4.2.2.2. Dramatisering	18
4.2.2.3. Suggestopedi	18-19
4.2.2.4. Freinetpedagogik	19
4.2.3. Verklighetsförankrad undervisning vid andraspråksinläring	19
4.2.4. Interaktion i andraspråksundervisning	20-21
5. Resultat	21-28
5.1. Sinnena i undervisningen.....	21-22
5.2. Inlärningsmiljön.....	22-24
5.3. Exempel på undervisningsmetoder.....	24-25
5.4. Teori och praktik.....	25-26
5.5. Elevernas gensvar på undervisningsmetoderna.....	26-27
5.6. Förbättrad interaktion enligt pedagogerna.....	27-28
6. Analys och diskussion	28-38
6.1. Analys av metodval	28-29
6.2. Styrdokument.....	29

6.3. Undersökningresultat	30-38
6.3.1. Sinnena i fokus.....	30-31
6.3.2. God miljö för inläring.....	31
6.3.3. Variation i undervisningen.....	31-33
6.3.4. Vinster med undervisningsmetoderna	33-34
6.3.2.1. Pedagogernas syfte återspeglas i praktiken	34-36
6.3.2.2. Genomslag hos eleverna.....	36
6.3.2.3. Ökad interaktion	37
6.3.5. De olika skolstadierna	37-38
7. Slutsatser och slutkommentarer	38-40
Referenslista.....	41-43
Bilagor.....	44-46
Bilaga 1. Intervjufrågor till pedagoger	44
Bilaga 2. Intervjufrågor till elever	45
Bilaga 3. Observationsprotokoll	46

1. Inledning

Denna uppsats handlar om undervisningsmetoder med utgångspunkt i fysiska och praktiska övningar (se stycke 3.3.) vid andraspråksundervisning. Uppsatsen beskriver och undersöker undervisningsmetoder i svenska som andraspråk för nyanlända elever på olika skolstadier. Jag fokuserar på fysiska och praktiska moment i undervisningen och deras påverkan på interaktionen i klassrummet och undersöker pedagogernas syfte med sådana inslag samt elevernas inställning till undervisningsmetoderna.

Min motivering till det valda uppsatsämnet är mitt personliga intresse av att som framtida lärare i ämnet svenska som andraspråk använda mig av praktiska moment i undervisningen som stimulerar flera sinnen hos eleverna. Att använda kroppen i undervisningen för att befästa kunskap är en metod som jag personligen tycker är ett viktigt inslag i andraspråksundervisningen.

Bakgrunden till det valda ämnet ligger även i tidigare studier inom drama på profilerad estetisk gymnasieutbildning vilket har gett mig en personlig erfarenhet av praktiska övningars positiva inverkan vid inlärn timer. Jag har därför i denna uppsats valt att undersöka hur praktiska övningar påverkar inlärn timer och undervisning för andraspråksinlärare.

2. Syfte och forskningsfrågor

Mitt syfte är att undersöka hur praktiska och fysiska övningar används i andraspråksundervisning för nyanlända elever på olika skolstadier. Jag vill undersöka pedagogernas syfte med övningar av dessa slag, hur de fysiska och praktiska inslagen påverkar interaktionen i klassrummet samt elevernas uppfattning om undervisningsmetoderna.

Forskningsfrågor

- Vad bidrar praktiska och fysiska övningar med vid språkinlärningen?
- Planerar pedagogerna medvetet in undervisningsmetoder som stimulerar flera sinnen?
- Vad är pedagogernas syfte med praktiska och fysiska övningar?
- Återspeglas pedagogernas syfte med övningarna i undervisningen?
- Hur upplever elever praktiska och fysiska övningar vid inlärn timer?
- Påverkas interaktionen mellan eleverna vid praktiska och fysiska övningar?

3. Material och metod

Kvalitativa metoder har valts till undersökningen. Metoderna passar syftet i uppsatsen då detta avser att få en inblick i arbetet med undervisningsmetoder, praktiska övningar och olika inlärningsstilar i andraspråksundervisning. Den kvalitativa metoden ger mig möjlighet att anpassa undersökningen efter rådande situationer i de olika elevgrupperna (Lagerholm 2005:29). Studien innehåller kvalitativa intervjuer med pedagoger och elever samt en strukturerad observation med hjälp av observationsprotokoll.

Vid utformningen av intervjuerna har jag använt mig av så kallad *Tratt – teknik* vilken hjälper mig att sekvensera frågorna. Denna teknik utgår ifrån öppna huvudfrågor vilka kan följas upp med passande underfrågor under intervjun (Patel & Davidson 1991:74). De intervjuer jag utformat är av två olika slag. Formen på intervjun riktad till pedagogerna är halvstrukturerad. (Lagerholm 2005:55). Frågorna är formulerade så att informanternas svar kan styra in samtalet på något som de anser viktigt i sin undervisning (se bilaga 1). Syftet med denna form är att få fram flexibilitet i intervjun (Lagerholm 2005:53ff). Två av pedagogintervjuerna är individuella medan den tredje pedagogintervjun är en gruppintervju med fyra pedagoger (Lagerholm 2005:56).

Intervjuerna med enskilda elever är anpassade efter deras språkkunskaper och innehåller därför få och riktade frågor om undervisningen (se bilaga 2). Frågorna är mer specifika och riktade mot de övningar som eleverna gjort under lektionen. Anledningen till att elevsamtalen utformats på detta sätt är elevernas nybörjarnivå i svenska språket.

Intervjuerna med pedagogerna spelas in på band med tillstånd från de intervjuade. Syftet med att spela in intervjuerna är praktiskt då det underlättar efterarbetet (Lagerholm 2005:31). Genom att spela in intervjuerna finns möjlighet att gå tillbaka och lyssna på samtalen igen. Inspelningen gör det även möjligt att vara mer deltagande i samtalet med pedagogerna (Lagerholm 2005:56). En avspänd miljö skapar trygghet och ger en avslappnad intervju. Det är att föredra att träffas på en plats känd för de intervjuade. Därför intervjuas informanterna på sina respektive skolor (Lagerholm 2005:55).

Elevintervjuerna spelas inte in av den anledningen att bandspelare troligen hade påverkat eleverna och samtalet negativt istället. Elevintervjuerna är med i studien som en förstärkning till klassrumsobservationen.

Strukturerad klassrumsobservation ingår även i studien där jag följer undervisningen och analyserar den utifrån ett observationsprotokoll (se

bilaga 3). Protokollet är utformat så att relevanta inslag i undervisningen kan prickas av och kortfattat beskrivas vid observationen. Observationsprotokollet är konstruerat som minnesmarkeringar för vad som ska studeras, det finns plats för korta kommentarer vid varje moment. Få punkter har valts ut för observation för att enkelt kunna identifiera syftet och kommentera detta vid observation. Färre punkter minskar även risken för felregistrering (Patel & Davidsson 2003:89,93 1994:76). Jag har valt att vara en *icke deltagande* observatör i min studie då jag anser att detta ger den mest korrekta bilden av undervisningen och pedagogernas och elevernas förhållningssätt till undervisningen (Patel & Davidsson 2003:95-97). De praktiska inslagen i undervisningen observeras samt pedagogernas och elevernas roller i momenten. Observationsmetoden är vald som metod i studien då denna metod är användbar för att studera beteenden och skeenden i naturliga situationer (Patel & Davidsson 2003:87). En klassrumssituation ger en bild av relationen mellan lärare och elever i deras naturliga omgivning. Syftet med observationen är att ge ett samband mellan den information som intervjuerna med pedagogerna och eleverna ger och den verklighet som de beskriver. Observationen sker även i realtid vilket ger en bild av arbetet och ger mig som observatör möjlighet att analysera om pedagogernas syfte med övningarna blir det önskade (Patel & Davidsson 2003:88).

3.1. Urval

Tre skolor har medverkat i studien, en högstadieskola, ett gymnasium och en vuxenutbildning i form av en *SFI-grupp*¹. För att få ett spritt urval från olika stadier och ges möjlighet att undersöka eventuell skillnad i undervisning för olika åldrar valdes aktivt informanter från förberedande språkstudier på högstadie-, gymnasie- och vuxenutbildnings nivå. Anledningen till detta urval är att bredda studiens variationsbredd, därav blir urvalet heterogent inom en homogen ram (Trost 2005:117).

Samtliga utvalda elevgrupper består av *nyanlända elever*², elever som vistats kort tid i Sverige och befinner sig på nybörjarnivå i språket och tar del av förberedande språkstudier inför fortsatta studier eller arbete. På högstadieskolan är den utvalda gruppen en *förberedelseklass*³.

¹ SFI står för Svenska för invandrare. Svenskundervisning för invandrare är grundläggande utbildning i svenska språket för vuxna som inte har svenska som modersmål. Svenskundervisning för invandrare är en egen skolform (Fakta om SFI).

² Som nyanländ räknas den person som är född utomlands och varit folkbokförd i Sverige i cirka två till tre år (Fakta om SFI).

³ Förberedelseklass finns till för nyanlända elever i grundskolan.

Gymnasiegruppen, *IVIK-gruppen*⁴ är en förberedande grupp för analfabeter utan tidigare skolbakgrund. Vuxenundervisningen sker på en skola med SFI undervisning. Eleverna går sin andra termin på skolan och läser *Spår 2* vilket innebär att eleverna har viss skolbakgrund sedan tidigare (Fakta om SFI).

En viktig del av min studie utgörs av att de utvalda pedagogerna medverkar i studien då de svarar väl mot frågeställningarna. Jag har vid tidigare tillfälle under min utbildning kommit i kontakt med tre av sex pedagoger. Anledningen till det riktade urvalet av dessa pedagoger baseras således på min tidigare erfarenhet. Pedagogerna är utvalda till studien för att deras undervisning utgår från undervisningsmetoder som tar fasta på praktiska och fysiska moment.

Tabell 1- Sammanställning av medverkande skolor och pedagoger

Skolor:	Förberedelseklass Högstadienivå	IVIK- alfabetiseringsgrupp Gymnasienivå	SFI-grupp- Spår 2 Vuxenutbildning
Antal intervjuade pedagoger	4	1	1
Tid för pedagogintervju	30 min	1h	30 min
Antal observerade lektionstimmar	2h 30min	5h	3h 45 min

Sex pedagoger är alltså utvalda till studien, de respektive pedagogernas elevgrupper observeras och elever ur dessa grupper intervjuas i studien. Ett urval av detta slag ger möjlighet att undersöka andraspråksundervisning som använder många praktiska inslag vilket är nödvändigt för att få svar på de frågeställningar vilka uppsatsen baserar sig på.

Det begränsade antalet pedagoger gör det möjligt att djupare analysera resultaten från intervjuerna. Ett mindre antal intervjuer är att föredra inom formen för en kvalitativ studie då man lättare kan få en överblick av det insamlade materialet och se viktiga detaljer som förenar eller skiljer (Trost 2005:123). Urvalet av informanter är i min uppsats strukturerat och styrt utifrån medvetenhet om de utvalda pedagogernas arbetssätt (Lagerholm 2005:54, Trost 2007:30-33).

De fyra elevgrupper som observerats vid studien är olika stora (se tabell 2). Förberedelseklassen på högstadiet har totalt 20 elever från klasserna 5-9 och eleverna är uppdelade i tre grupper med åtta elever i två grupper och fyra i en separat grupp på grund av särskilda omständigheter runt de aktuella eleverna, den minsta gruppen har inte observerats vid studien. De

⁴ Förkortningen IVIK står för *individuella programmets introduktionskurser för invandrare*.

två grupperna om åtta elever i varje är uppdelade efter ålder, elever från 5:e till 7:e klass tillhör en grupp och 8:or och 9:or en annan. I min studie observerades de två grupperna med åtta elever. IVIK-gruppen består av 12 elever i helklass. SFI-gruppen består i sin helhet av 15 elever som delas upp i hel och halvklass under två av de tre lektioner jag observerar, tre av eleverna var nytilkomna samma dag som jag besökte gruppen.

Tabell 2 - Sammanställning av medverkande elevgrupper

Skolor:	Förberedelseklass Högstadienivå	IVIK- alfabetiseringsgrupp Gymnasienivå	SFI-grupp- Spår 2 Vuxenutbildning
Antal elever i gruppen	8 respektive 8	12	15
Antal observerade elevgrupper	2	1	1 uppdelad i hel/halvklass
Antal intervjuade elever	3	5	5

Endast vissa elever i grupperna intervjuades. Eleverna valdes ut till intervjuer dels baserat på om de deltagit i de praktiska momenten under lektionerna dels i samarbete med pedagogerna. Anledningen till detta var att jag på detta sätt fick intervju de elever som behärskade språket bättre så att det kunde förväntas medverka i intervjun.

3.2. Genomförande

De utvalda skolorna och pedagogerna kontaktades personligen, först via mail och sedan via telefon. Ämnesvalet inför uppsatsen presenterades i mailet tillsammans med en förfrågan om de kunde tänka sig att delta i undersökningen.

Intervjufrågorna skickades till de berörda pedagogerna före intervjutillfället så att de fick möjlighet att tänka över vilka moment i sin undervisning som de ville berätta om. På detta sätt kunde pedagogerna även få chans att förbereda praktiska övningar inför klassrumsobservationen.

I förberedelseklassen finns fyra pedagoger och de valde att genomföra intervjun som en gruppintervju med samtliga pedagoger närvarande då de har ett tätt samarbete. Intervjun blev i detta fall kortare än kalkylerat på grund av pedagogernas tidsbrist. Dock hade frågorna tidigare tilldelats pedagogerna och de var väl förberedda inför intervjun. Pedagogen i SFI-gruppen hade redan förberett svaret på frågorna skriftligt och intervjun blev därför kortare och spelades inte in utan kompletterades istället med anteckningar.

Klassrumsobservationen utfördes under utvalda lektioner där moment som innehåller praktiska övningar var inplanerade. I studien deltog jag i undervisningen med fyra av pedagogerna som är delaktiga i studien. Observation med hjälp av det utformade observationsprotokollet skedde vid utvalda moment i undervisningen. Mitt syfte med att delta även i annan undervisning än vid just de praktiska momenten är att få en helhetsbild över hur pedagogerna arbetar i klassen.

Elevgrupperna var inte fullständiga vid de observerade lektionerna. De individuella scheman som eleverna i förberedelseklassen har i övriga ämnen utanför förberedelseklassen medförde att det kom och gick elever under lektionens gång. I IVIK-gruppen fattades fyra elever från start vid första observationen, tre av dessa elever kom efter andra lektionen. Vid andra observationen var två elever borta från IVIK-gruppen. SFI-gruppen observerades först i halvklass med en grupp om sju elever, vid lektionerna i helklass närvarade 12 elever.

Elevintervjuerna skedde i anslutning till klassrumsobservationen och syftade tillbaka på de praktiska övningar som lektionen innehöll. Intervjuerna fick anpassas efter den språkliga nivå eleverna befann sig på. I förberedelseklassen intervjuades tre elever som samtliga medverkat i TPR-övningen under lektionen. Vid intervjutillfället i IVIK-gruppen intervjuades fem elever. Tre elever intervjuades på grund av tidsbrist vid samma tillfälle. I SFI-gruppen intervjuades fem elever, flera av dessa intervjuer blev bristfälliga och alla frågor kunde inte ställas då elevernas nivå i svenska var mycket låg. En av intervjuerna i SFI-gruppen kunde kompletteras på engelska då eleven även talade engelska och resultatet på frågorna blev bättre när vi kunde samtala.

Materialet bearbetades genom avlyssning av de inspelade intervjuerna därefter gjordes minnesanteckningar och materialet sammanfattades skriftligt. Denna metod gör att det väsentligaste som kom ut av intervjuerna och det som jag anser mig ha nytta av sammanfattas i skrift, materialet finns även tillgängligt på band om materialet skulle behöva kompletteras (Trost 2005:127). Det insamlade materialet analyserades med en hermeneutisk ansats vilken är väl anpassad till kvalitativa studier med en öppen forskarroll som vill förklara företeelser. Kontexten jag som forskare befinner mig i gör avtryck på studien. De tankar, intryck, känslor och tidigare kunskap som jag har med mig väljer jag att se som en tillgång då jag tolkar det insamlade materialet. Undervisningen observerades och intervjuavaren tolkades utifrån min förförståelse och mina egna värderingar. Jag använder min egen förförståelse som ett verktyg i analysen. Det holistiska resultatet strävar efter att påvisa en helhet och en så fullständig förståelse som möjligt (Patel & Davidson 2003:29-31).

3.3. Avgränsningar

Intentionen med min uppsats var från början att undersöka olika undervisningsmetoder för nyanlända elever på olika skolstadier. Med utgångspunkt i olika inlärningsstilar samt de multipla intelligenserna valde jag att begränsa min undersökning till övningar där den kinestetiska – kroppsliga intelligensen stimuleras i språkutvecklingssyfte. Dessa övningar benämns i texten som *fysiska och praktiska övningar*. En åtskillnad görs mellan definitionen av begreppen, där *fysiska övningar* främst syftar till undervisningsmetoder som utnyttjar rörelse likt rollspel, dans och TPR, *Total Physical Response*. De *praktiska övningarna* indikerar snarare en praktisk handling med ett tydligt slutmål så som bakning, skoltidningsprojekt eller studiebesök. De fysiska och praktiska inslagen i undervisningen beskrivs i studien som *övningar* eller *metoder*.

3.4. Studiens validitet och reliabilitet

Studiens validitet är hög då användningen av fysiska och praktiska språkinlärningsmetoder för förberedande språkstudier undersöks på de tre olika stadierna högstadium, gymnasium och SFI-undervisning. Resultatet kan inte generaliseras i ett vidare perspektiv. Den valda metoden beskriven ovan hjälper till att uppnå syftet med uppsatsen vilket är att genom kvalitativa intervjuer få veta om de specifika pedagogernas syn på de praktiska övningarna samt genom klassrumsobservation få en bild av hur övningarna tar sig ut i klassrummet. Elevgruppernas medverkan i studien förstärker resultaten från intervjuerna med pedagogerna. Genom att intervjua elever i gruppen kan pedagogernas intentioner med övningarna jämföras med mottagandet från eleverna. Klassrumsobservationerna gör det möjligt att studera interaktionen mellan eleverna under övningarna. Metodvalet gör det möjligt för mig att undersöka det jag avser få fram genom undersökningen (Lagerholm 2005:27).

Studiens tillförlitlighet baseras i stor utsträckning på de utvalda pedagogerna och blir troligtvis relativt hög om samma fenomen skulle undersökas på nytt inom samma forskningsramar (Lagerholm 2005:28). Resultaten av studien är inte generaliserbara utan specifika för de utvalda pedagogerna och de arbetssätt jag valt att studera. Då undersökningen är av kvalitativ art är utgångspunkten att ge en förståelse för de exemplifierade undervisningsmetoderna och användningen av dessa snarare än att mäta graden av användning av dessa metoder vilket skulle vara fallet vid en kvantitativ studie. Variationerna av undervisningsmetoderna är tänkta att uppvisas i sin kontext, som i studien utgörs av klassrummet.

Generalisering kan eventuellt göras i relation till andra snarlika situationer eller kontexter (Patel & Davidson 2003:106).

4. Styrdokument och forskningsbakgrund

En förutsättning för en fungerande inläring är att se till individers olika sätt att ta till sig kunskap. Olika inlärningsstilar innebär olika sätt hos individer att möta, hantera och organisera impulser och information i nya situationer (Hård af Segerstad 2007:36). Jag har i kommande avsnitt valt att undersöka styrdokument, olika undervisningsmetoder samt inlärningsmiljöns betydelse för inläring. Jag exemplifierar med undervisningsmetoder som tar fasta på praktiska och fysiska moment i undervisningen. Jag tar även kort upp vikten av interaktion i undervisningen.

4.1 Styrdokument

I läroplan och kursplaner används begreppet *ett vidgat textbegrepp* som belyser olika inslag i undervisningen som kan komplettera de traditionella textbegreppen som läsa, skriva och lyssna (Kursplan i svenska som andraspråk för grundskola 2009, Kursplan i svenska som andraspråk för gymnasiet 2009, Kursplan för SFI 2009).

I läroplanen för grundskolan tar man upp det vidgade textbegreppet på följande sätt:

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama rytmik, dans musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet (Lpo 94: 7).

I målen för svenska som andraspråk för grundskoleutbildningen kan man läsa;

Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan även avlyssning, film, video etc. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder (Kursplan för svenska som andraspråk 2009).

Kursplanen för svenska som andraspråk på gymnasienivå inkluderar bilder i *ett vidgat textbegrepp* utöver skriven och talad text.

Kursplanen för SFI beskriver att utbildningen ska planeras och utformas tillsammans med eleven och anpassas till intressen, erfarenheter, kunskaper

och mål som eleven har. Den kommunikativa förmågan eleven ska tillägna sig bör presenteras varierat för eleven så denne får en så bred kompetens som möjligt i sin språkförståelse och sin förmåga att använda språkstrategier. Inom SFI bör, enligt kursplanen, stor vikt läggas på det vidgade textbegreppet. Inom ramen för SFI ska eleverna även kunna erbjudas praktik som en del i sin utbildning (Kursplan för SFI 2009).

4.2. Forskningsbakgrund

Andraspråksinläringen påverkas av en rad olika faktorer. Faktorer som ofta brukar nämnas är ålder och kön, språkbegåvning och intelligens, inlärningsstil, inlärningsstrategier, motivation, känslor och social situation, tidigare inläringserfarenheter och personlighet (Granberg 2001). Dessa bör inkluderas i utformningen av undervisningen som på många sätt är avgörande för inlärarens möjlighet att ta till sig språket. I skolan möter elever ofta en traditionell lärostil som utgår ifrån att läsa, skriva, tala och lyssna (Boström & Josefsson 2006: 75). I denna del av uppsatsen presenteras aspekter på inlärmingsmiljö samt undervisningsmetoder som frångår den traditionella lärostilen. Många metoder syftar till att få autentiska och naturliga kommunikativa aktiviteter. En viktig funktion vid språkinläring är att ge eleverna ett varierat inflöde.

4.2.1. Inlärmingsmiljö

Den viktigaste rollen i andraspråksundervisningen är att tillhandahålla de bästa förutsättningarna för möjlighet till en naturlig inläring enligt Krashen (1982). Krashen tar även upp vikten av att undervisa under så avspända miljöer som möjligt och ge eleverna ett varierat och begripligt inflöde. Krashens syn på inläring baseras på två skilda processer; den formella, styrda (*learning*) och den informella, naturliga (*acquisition*) inläringen. Den naturliga inläringen kan jämföras med ett barns förstaspråksinläring och bygger mycket på konversation, känsla och intuition. Krashen menar att den input som kommer till elever i form av undervisning och ny kunskap går igenom vad han kallar *affektiva filter* innan det blir tillägnad kompetens hos inlärare. Det affektiva filtret påverkar inläringen hos eleverna, är det affektiva filtret högt försvåras inläringen. Vid oro och ångslan blir det affektiva filtret högt och detta menar Krashen påverkar inläringen negativt. För att sänka det affektiva filtret är självförtroende, lust och motivation viktigt. När filtret är lågt sker inläring. Inlärare med hög motivation presterar generellt bättre vid

andraspråksinlärn timer detsamma gäller för inlärare med gott självförtroende (Krashen 1982:30-32, Lindberg 2005:62).

Det finns flera samverkande faktorer för en god andraspråksspråknvändning hos vuxna inlärare menar Granberg (2001). I sin studie tar han upp motivation och möjligheter till aktiv språkinlärn timer som viktiga förutsättningar för att inlärn timer skall kunna äga rum. Att motivationen är en faktor med stor betydelse för studieresultatet hos andraspråksinlärare menar även Lindberg (2008:21). Den *inre* och den *yttre* motivationen påverkar hur eleverna kan ta till sig kunskapen. Motivation och inlärn timerstil är individuella skillnader bland de påverkande faktorerna vid språkinlärn timer (Viberg 1993:15-17).

Elevers olika inlärn timerstil kräver olika undervisningsmetoder. Meningsskapande kommunikation kan ske på många olika sätt menar Liberg (2007:7-9) och exemplifierar med samtal, litteratur, film, musik, bild, drama, dans och rörelse. Meningsskapande på detta sätt tar fasta på det vidgade språkbegreppet vilket inbegriper såväl det verbala som det ickeverbala språket enligt Liberg. Olika uttrycksformer står i interaktion med och bygger på andra uttrycksformer. Liberg beskriver hur en rik lärmiljö utvecklar olika former av tänkande och kunskap beroende på hur man tillåts uttrycka sig.

Kunskapen fördjupas och befästs hos eleverna om den kopplas till upplevelser av olika slag menar Frykholm (2007:103). Skapande inslag som exempelvis drama, dans, rytmik, musicerande och skapande i bild, form och text är viktiga i skolan enligt Frykholm. Fortsatt beskriver han hur de olika uttryckssätten i integrering med varandra skapar en rik lärmiljö som låter eleverna lära med alla sinnen.

Olika uttryckssätt är något som Dunn (i Boström och Josefsson 2006:69) tagit fasta på då hon har utvecklat en teori om olika lärostilar kallad *lärostilsteorin*. Denna teori beskriver vikten av att dra nytta av lärostilspreferenser och elevers individuella styrkor och behov. Teorin utgår ifrån en individanpassning i undervisningen. Poängen med lärostilsteorin är att pedagogen utgår ifrån elevernas starka sidor och låter anpassa sin undervisning efter detta. Som pedagog är det viktigt att erinra sig skillnaden mellan de olika lärostilarna hos de elever man möter, och att minnas att alternativa inlärn timerstrategier är nödvändiga. Elever påverkas bland annat av konstellationen i elevgrupperna, av lärarens undervisningsmetod och tidpunkten för inlärn timerstillfället skriver Dunn (2001:8-15). Elever hanterar också informationen de får på olika sätt. En tydlig skillnad finns mellan två olika sorters inlärn timerstilar som Dunn har som utgångspunkt i sin teori; *analytisk* eller *holistisk inlärn timerstil*. Dessa inlärn timerstilar har skilda utgångspunkter för inlärare att ta till sig kunskap. Den holistiska inlärare behöver exempelvis i motsats till den

analytiska utöver läsning och observation uppleva och pröva på, exempelvis genom dramatisering eller sång, för att minnas.

Den analytiska och holistiska inlärningsstilen återfinns även hos Carlgren och Marton som även beskriver vikten av variation i undervisningen som en nödvändighet för förståelse (Carlgren & Marton 2007:134ff). Martons *variationsteori* går ut på att man lär genom urskiljning och detta kan bara ske genom upplevd variation. Man lär genom att erfara verkligheten i olika variationer. Marton tar vidare upp vikten av att erfara med samtliga sinnen för att få en så bred variation som möjligt vid inläring. Han menar att genom att sinnligt erfara någots innebörd kommer denna insikt så småningom bli en självklar beståndsdel i sättet att se världen.

Beträffande undervisningens utformning spelar språklig nivå och ålder en viktig roll menar Lindberg (2005:236-238). Nybörjarkurser kan enligt Lindberg inte bedrivas på samma sätt som avancerade kurser då barn och ungdomar har andra behov och intressen än vuxna. Dock finns vissa grundläggande principer för tidiga språkfärdigheter. Behovet av kommunikativa övningar är stort för inlärare på alla åldersnivåer. Lindberg skriver att undervisningen bör anpassas till den aktuella gruppen och något av undervisningens viktigaste uppgift är att väcka viljan att kommunicera och hålla den vid liv genom meningsfulla, relevanta, intressant, nyttiga och roliga aktiviteter.

Hård af Segerstad (2007:36-37) tar upp vikten av att även hos vuxna inlärare inom vuxenutbildning låta de studerande få möjligheter att uppmärksamma det egna inläringssättet och hjälpa studenterna till den mest effektiva inläringen utifrån deras individuella förutsättningar. Vuxenutbildning bör stimulera deltagarnas förmåga att hitta egna verktyg för inläring. Det kan vara lätt att som pedagog tro att vuxna inlärare redan utvecklat strategier för inläring menar Hård af Segerstad men även vuxna är ofta osäkra på den mest effektiva inläringen.

4.2.1.1. Kroppen vid inläring

Genom praktiskt arbete och praktiska övningar ger man eleverna möjlighet att pröva hur en övning eller ett moment upplevs, eleven tillägnar sig på detta sätt kunskap och erfarenheter (Holmegaard 1999:62). Att beakta det kinestetiska sinnet i undervisningen brukar även kallas "*learning-by-doing*", ett pedagogiskt uttryck som främst förknippas med John Dewey, amerikansk filosof och reformpedagog som behandlas i Boström & Josefsson (2006:75ff). Detta är en handlingsriktad teori som menar att vi lär genom att pröva oss fram och få kunskap genom handling. Den betonar verklighetsanknytningens roll i undervisningen. Teorin har även fokus på

vikten av aktivitet för eleverna. Lärarens roll blir en annan än vid traditionell undervisning som betonar basfärdigheterna att läsa, skriva och räkna menar Dewey. Eleverna ska, menar han, vara mer aktiva och läraren bör agera som en resursperson.

Att låta eleverna erfara med kroppen är även något som Sandborgh – Holmdahl (1993:24-25) beskriver som en god inlärningsmetod vid barns språkutveckling. Genom att använda kroppen och ta med rörelse får barnet begrepp om kroppen och en utgångspunkt för inläring. Genom att följa instruktioner och uppmaningar berikas ordförrådet hos barnen. Det är lätt att se om eleven förstått instruktionerna om uppmaningarna är fysiska.

Olika sätt att lära är något Gardner har som utgångspunkt i sin teori om *multipla intelligenser*. Gardner delar upp intelligenserna i åtta olika intelligensområden: det *språkliga*, *logisk-matematiska*, *visuell-spatiala*, *Kinestetisk- kroppslig intelligens*, *musikaliska*, *sociala intelligens*, *självkännedom samt naturintelligens*. I sin teori erbjuder Gardner en definition och en samling kriterier för vad som räknas som en intelligens, samt information som talar för rimligheten av varje enskild intelligens (Gardner 1999:92, Boström & Josefsson 2006:89). Som pedagog bör man lära känna sina elevers intellekt och försöka utnyttja detta i undervisningen (Gardner 1999:138). Gardner benämner kroppens intelligens som *kinestetisk- kroppslig intelligens*. Denna intelligens beskrivs som en fristående intelligens sammankopplad med estetiska yrken som exempelvis mimare, skådespelare och dansare (Gardner 1983:190ff).

Det kinestetiska sinnet hjälper människan att varsebli och förnimma kroppens rörelser. Om denna förmåga tränas mångsidigt med dans, rytm och formspråk utvecklas erfarenheter om den egna kroppen. Genom rörelsens språk och gestaltning tränar eleverna seenden med alla sinnen, reflektion, tanke och handling i syfte att kommunicera. Eleverna utvecklar genom övningar för kinestetisk intelligens insikt, omdöme och förnuft. Rörelsens språk är ett redskap för att utveckla kunskap och mening (Liberg 2007:17).

4.2.2. Språkutvecklande metoder med fysiska och praktiska inslag

Flera undervisningsmetoder kan användas vid språkutvecklande undervisning. Nedan redogörs för fyra undervisningsmetoder som samtliga tydligt använder sig av flera sinnen och praktiska och fysiska inslag.

4.2.2.1. TPR

Rörelse finns tydligt med i TPR-metoden, TPR står för *Total Physical Respons*. I denna metod svarar eleverna med fysiska handlingar på uppmaningar på det språk de studerar. Genom att genomföra uppmaningen, till exempel att resa sig upp, peka på en viss sak eller hämta ett givet föremål, visar eleven att han eller hon har förstått. Jörgen Niklasson (1990:10-11) beskriver utgångspunkten för TPR-metoden som baserad på hur ett barn lär sig sitt förstaspråk.

Eleverna får genom TPR möjlighet att "lyssna in sig" på språket, detta tror Niklasson är en av anledningarna till att metoden fungerar väl. Språket förstås i helheter och genom att aktivera kroppen i utförandet av handlingar som svar på uppmaningar aktiveras den högra hjärnhalvan. Metoden sägs enligt Niklasson ha positiva effekter på långtidsminnet och den långsiktiga språkinläringen. God hörförståelse leder även till bättre talproduktion, bättre uttal, läsförståelse och skrivförmåga. Metoden skapar förutsättningar för att med enkla medel skapa en positiv, stressfri och trygg atmosfär. En god pedagog kan med hjälp av metoden få trygga elever som har roligt. TPR-metoden gör det enkelt för eleverna i början av språkinläringen och varken försvårar, analyserar detaljer eller pressar eleverna (Niklasson 1990:77-78). Barnet lyssnar under den första tiden aktivt till uppmaningar och ingen kräver under denna period att barnet ska svara muntligt utan istället utföra aktiva handlingar. Inlärningsprocessen går ut på att lyssna, handla och förstå innebörden i språket och så småningom kunna producera begripliga ljud skriver Niklasson. Korrekthet i uttal, grammatik eller syntax är inte efterfrågat i denna period av språkinläringen. Vid undervisning med TPR-metoden avkrävs inte eleverna i ett första skede i undervisningen på något muntligt svar. De behöver enligt Niklasson inte känna någon press att själva producera tal och kan lyssna och förstå vad läraren säger. Eleverna utför istället en handling som svar på en uppmaning. I förlängningen ges även skriftliga uppmaningar till eleverna. Detta i form av uppmaningar de tidigare hört muntligt och är bekanta med (Niklasson 1990:70). Niklason skriver att TPR-metoden lämpar sig för elever i alla åldrar. Undervisningen anpassas till elevernas ålder och undervisningsmål. I vuxenundervisning är det bra att konkretisera undervisningen. Praktiska föremål, så som kläder, kan tas med vid lektionerna. Undervisningen kan även förläggas utanför lektionssalen för att konkretisera miljön (Niklason 1993: 12). Mycket i språket kan konkretiseras och användas i TPR-undervisningen. Även andra ämnen kan integreras och ämnesområdets nya ord kan introduceras med hjälp av TPR (Niklasson 1990:72).

En utgångspunkt i TPR är således att lyssna till språket. Att lyssnandet är en aktiv process vid andraspråksinläring tar även Gibbons (2006) upp. Lyssnandet är nyckeln till språkutvecklingen menar Gibbons i synnerhet vid andraspråksinläring. Processen handlar i första hand om att försöka

förstå innebörden av vad någon säger snarare än att själv producera någonting (Gibbons 2006: 141).

4.2.2.2. Dramatisering

En annan praktisk och fysisk metod vid språkinläring är dramatisering eller rollspel. Gibbons (2006:129) beskriver hur kreativt efterarbete vid inläsning av texter fördjupar inläringen hos eleverna. *Läsarnas teater* är en övning där eleverna bearbetar en text och spelar upp den inför klassen. Dramatisering är ett positivt inslag vid ordinläring enligt Holmegaard (1999). Vid dramatisering aktiveras många sinnen och detta anses ge en effektiv inläring som ger en fördjupad förståelse hos eleverna. Genom att medvetet arbeta med ord på ett varierat sätt, där dramatisering är ett bra instrument, kan eleverna komma att minnas orden bättre. Dramatisering har visat sig skapa en gemenskap, avspänning och ger många tillfällen till samtal. Dramatisering tycks vara vanligt vid illustrerande av ord, dock oftast med eleverna som passiva åskådare enligt Holmegaard. Dramatisering förekommer inte i så stor utsträckning i undervisning bland vuxna elever. Dramatiseringens inläringseffekter beskrivs som odelat positiva och Holmegaard menar att ovana bland lärare är en trolig anledning till att metoden sällan används i undervisning på högre nivåer och med vuxna elever (Holmegaard 1999:152-154). Rollspel och dramatisering ”kan ge goda förutsättningar för naturliga, dynamiska samtal och stor talhandlingsvariation” skriver Lindberg (1996:186). Rollspel bidrar till ett effektivt, smidigt och kooperativt samtalsbygge där många språkliga funktioner kommer till uttryck (Lindberg 2005:205). Deltagarna i ett rollspel kan leva sig in i sina roller och fokusera på innehållet i samtalet enligt Lindberg.

Att låta eleverna använda sin fantasi och leva sig in i undervisningsmaterialet kan man även se inom suggestopedi.

4.2.2.3. Suggestopedi

Suggestopedi är en undervisningsmetod som tar fasta på de olika sinnen. Vid all slags kommunikation och särskilt i undervisningssammanhang stimuleras flera stimuli (suggestioner) ofta på ett omedvetet plan. Ett grundläggande antagande inom suggestopedi är att varje människa har en stor inneboende kapacitet. Suggestopedins mål är att medverka till att var och en får tillgång till sin potential. Förhållningssättet till undervisningen och metoden är avgörande för om den fungerar. Undervisningen bör ta alla sinnen i anspråk då inläring effektiviseras

och eleverna samtidigt upplever trygghet, avspändhet och glädje. Suggestopedisk metodik omfattar en didaktisk, en psykologisk och en konstnärlig aspekt som integreras i undervisningen. Inom suggestopedin använder man sig av flera olika konstarter vid inläring, musiken spelar en särskilt stor roll. Speciellt utformade texter läses och bearbetas till speciellt utvald musik. I suggestopedisk undervisning leker man med texten och tar ofta in fysisk aktivitet, sånger, rytmer och rörelser. Gemenskap, fantasi och kreativitet stimuleras bland annat genom rollspel och lek med olika identiteter och övningar i par och smågrupper. Elevernas självförtroende stärks och gör inläringen effektiv och rolig. Suggestopedi har en helhetssyn på världen och människan. (Hemsida för Suggestopedi Och Holistiskt Lärande, Lazanov & Gateva 1984).

4.2.2.4. *Freinetpedagogik*

En helhetssyn i undervisningen finns även inom freinetpedagogiken där grundtanken är att använda verkligheten som läromedel. Mycket kunskap finns att hämta utanför klassrummet och utanför läroböckerna. Utgångspunkten i pedagogiken kan alltså sägas vara verkligheten och erfarenheten (Nordheden 1995: 36ff). En grundpelare inom freinetpedagogiken är vikten av att ge elever möjlighet att utveckla både det praktiska och det teoretiska, handen och hjärnans arbete värderas lika. Teoretisk kunskap befästs väl genom att använda kroppen och det fysiskt praktiska. Freinetpedagogiken kallas även *arbetets pedagogik* då den viktigaste tanken inom freinetpedagogiken är att barn fostras genom arbete och att ett verkligt arbete med ett reellt mål motiverar eleverna (Nordheden 1995:87). Pedagoger som arbetar utifrån denna pedagogik kan introducera exempelvis en klasstidning som ska produceras regelbundet eller ansvar för exempelvis ett akvarium eller en utställning på skolan. Inom freinetpedagogiken arbetar man även mycket med att ge elevernas prestationer utrymme. Eleverna ska vara stolta över vad de presterar och känna att deras insats värderas.

4.2.3. *Verklighetsförankrad undervisning vid andraspråksinläring*

Freinetpedagogiken som beskrivs i stycket ovan tar fasta på den verklighetsförankrade undervisningen. Att ta in verkligheten och erfarenheten i undervisningen är enligt flera språkforskare positivt för språkinläringen. Eleverna får lättare att förstå ett språk när de har egna erfarenheter och insikter som grund menar exempelvis Gibbons (2006:78).

Holmegaard (1999:62-63) beskriver vikten av praktisk erfarenhet för studerade vid lärarprogrammet. Genom att på egen hand utföra praktiska övningar på lektionerna får lärarstudenterna erfarenheter som man sedan kan utgå från i den fortsatta undervisningen. Den egna erfarenheten gör det möjligt att mer effektivt påverka förståelsen skriver Holmegaard.

Att andraspråkselevs språkinläring påverkas av kontextualiserad undervisning går att utläsa i Cummins modell för andraspråkselevs språk och kunskapsutveckling beskriven hos Holmegaard och Wikström (2004:543-546). Cummins utgår från två betydande dimensioner, nämligen kognitiv nivå och grad av situationsberoende. Cummins menar att undervisningen bör anpassas till elevernas språkliga nivå och i upptakten av andraspråksinläringen är det viktigt att låta situationen, kontexten, vid inläringen baseras på tillexempel kända rutiner och elevernas tidigare erfarenheter. Genom denna anpassning, kontextualisering, kan kunskapen lättare förankras hos eleverna.

4.2.4. Interaktion i andraspråksundervisning

En annan viktig faktor för språkinläringen är interaktionen i undervisningen. Mening skapas i mötet med andra människor och allt meningsskapande är en social process som äger rum i ett socialt rum. En mängd sinnen står i interaktion vid meningsskapande som påverkas av exempelvis gester, mimik och känslöstämningar (Liberg 2007:8-9). Läroprocessen kräver aktivitet där olika sinnen utnyttjas i ett samspel mellan kropp, handlingar, intellekt och känslor. Det är en aktiv process hos inläraren som sker i interaktion med andra (Hård af Segerstad 2007:28). Varje enskild inlärare måste återskapa språket menar även Lindberg, en förutsättning för detta är att ge eleven en rik och varierad kontakt med språket. Kontakten med språket ska vara kreativt och utforskande i socialt samspel. Samtal i mindre grupper stimulerar elevernas utforskande av språket och eleverna stödjer varandra i språkutvecklingen (Lindberg 2005:238).

De gemensamma ansträngningar som deltagare i ett samtal gör för att uppnå ömsesidig förståelse sker genom vad som kallas *förhandling*. Denna term anspelar hur förståelse i ett samtal växer fram mellan de delaktiga genom ett givande och tagande och kompromissande från de inblandande parterna. Många forskare anser att denna förhandling är en förutsättning för andraspråkinläring då inläraren ges möjlighet att förtydliga, bekräfta, kontrollera och begära bekräftelse på det som sägs (Lindberg 2005:48f).

Förhållandet mellan anpassad interaktion och inläring beskrivs i Longs *interaktionhypotes* från 1981. Genom inlärarens möjlighet att signalera förståelse respektive brist på förståelse kan interaktionen anpassas så

inflödet blir begripligt för inläraren och språkinläring sker. Interaktionens roll är att påverka begripligheten i språket som riktas till inläraren (Lindberg 2005:49, Lindberg 2004:466).

Interaktionen är navet i språkinlärningsprocessen (Gibbons 2006:36). För att stötta inläring måste läraren skapa tillfällen för en mer varierad och dialoginriktad interaktion. Praktiska gruppövningar med tydliga syften föder interaktion och språkförhandling menar Gibbons. Detta är ett effektivt sätt att få andraspråkinlärarna att samtala och gör det möjligt för elever att påverka varandras språkutveckling. Eleverna lär sig genom att prata gruppvis. De kan tillsammans förhandla sig fram till ett användbart språk då de gör gemensamma övningar (Gibbons 2006:39ff).

När eleverna deltar i olika typer av kollaborativa aktiviteter i språkundervisningen kan de sinsemellan hjälpa varandra och genom så kallade *kollektiv stöttning* bidra till att utveckla varandras språkutveckling menar Lindberg (2004:475). Arbetssätt i smågrupper och interaktion mellan eleverna ger utrymme för en utforskande språkanvändning hos eleverna. Eleverna ges möjlighet att tänka högt och ”smaka på” olika uttryck och strukturer i högre grad än vid individuellt arbete där möjlighet till kollektiv stöttning och socialt samspel saknas enligt Lindberg.

5. Resultat

Resultaten presenteras utifrån de huvuddrag undersökningen innehåller kopplade till uppsatsens frågeställningar som presenteras i avsnitt 2. Resultatet från pedagogintervjuerna redovisas utifrån den aktuella frågeställningen i studien.

Avsnitt 5.1. och 5.2. baserar sig på pedagogintervjuer. I avsnitt 5.3. redovisas en sammanfattning av olika fysiska och praktiska övningar som exemplifierats av pedagogerna som signifikanta för den valda undervisningsmetoden. Övningarna har delats upp utifrån de olika aktuella undervisningsmetoder som tas upp i forskningbakgrunden i denna uppsats.

I avsnitt 5.4. redovisas klassrumsobservationer. Resultaten från elevintervjuerna presenteras separat i avsnitt 5.5. Avsnitt 5.6. angående interaktion utgår ifrån pedagogintervjuer.

5.1. Sinnena i undervisningen

- Planerar pedagogerna medvetet in undervisningsmetoder som stimulerar flera sinnen?

Samtliga pedagoger i studien är medvetna om vikten av att låta eleverna få ett varierat inflöde i undervisningen där alla sinnen bör stimuleras. Eleverna lär sig bättre, minns ord bättre och får större chans att interagera vid praktiska och fysiska övningar. Genom att uppleva med alla sinnen har eleverna fler fästpunkter att hänga upp den nya kunskapen på. Undervisning av detta slag tydliggör språket.

Pedagogen i IVIK-gruppen använder sig av uttrycket ”*att gripa för att begripa*” för att förtydliga hur hon tänker sig sin undervisning.

Samtliga pedagoger menar att undervisningsmetoder som inte faller inom traditionella metoder ger tydligt goda effekter på elevernas inläring. Vid genomgång enligt de traditionella metoderna, att behandla text genom att läsa, skriva och ha muntlig genomgång, minns eleverna inte lika väl vad de lärt sig som när alternativa övningar som väver in fler sinnen gjorts. Det blir tydlig skillnad på inläring hos eleverna. Eleverna lär snabbare och lättare exempelvis nya ord om de får erfara dem med flera sinnen och med hjälp av att aktivt använda kroppen.

Pedagogerna i förberedelseklassen och SFI-gruppen som utgår ifrån suggestopedi är tydligare med att planera in alla sinnen i undervisningen. Denna metod använder sig av alla sinnen i sin utformning. Det typiska för denna metod är just att planera på detta sätt. Pedagogen i IVIK-gruppen tar inte direkt fasta på sinnen som utgångspunkt i sin undervisning utan menar att dessa vävs in i undervisningen naturligt om undervisningen är varierad och praktisk.

Jag tror att man lär bättre när hela kroppen är med.

Pedagog i SFI-gruppen

5.2. Inlärningsmiljö

- Vad är pedagogernas syfte med praktiska och fysiska övningar?

Samtliga pedagogers syfte med planeringen kan sammanfattas med att vilja presentera en *varierad* och *rolig* undervisning som *motiverar* eleverna och får dem att känna att deras tidigare kunskaper har värde samt att skapa en *trygg* och *tillåtande inlärningsmiljö*.

Man måste variera sig det är en nödvändighet om inte de ska storkna.

Pedagog i förberedelseklass

Det blir mer dynamiskt.

Pedagog i IVIK-gruppen om undervisning med praktiska och fysiska inslag

[...] variation är ett måste i undervisning man lär på olika sätt.

Pedagog i SFI-gruppen

Pedagogerna i samtliga grupper har sett positiv inverkan på inlärn timer vid praktiska och fysiska undervisningsmetoder. Pedagogerna är övertygade att eleverna lär sig språket bättre med hjälp av sådana inslag.

Syftet med de praktiska och fysiska övningarna är att ge eleverna självförtroende i sin språkanvändning. Det är viktigt att beskriva för eleverna varför man gör vissa övningar, om övningarna upplevs som barnsliga för gymnasieeleverna är det viktigt att inspirera och förklara övningarnas syfte. Undervisningens bör presenteras i olika former för att variera inflödet för eleverna och öka deras chans att nå målet. En pedagog lyfter fram att det är viktigt att alltid ha ett sammanhängande syfte där de fysiska och praktiska övningarna kan återkopplas till de olika momenten i undervisningen. Praktiska övningar sätter ord på erfarenheter och bör utgöra ett komplement till den traditionella undervisningen. Utan dessa moment skulle undervisningen te sig platt och tråkig.

SFI-pedagogen bygger sin undervisning utifrån övertygelsen att man lär sig bättre när man använder kroppen. De fysiska övningarna ökar energin i gruppen och ger ett bra inlärn timerklimat och en god sammanhållning. Övningar av dessa slag i undervisningen leder till grupper som är mer koncentrerade, gladare och mer motiverade. Variation är ett måste i undervisningen då alla lär på olika sätt.

Trygghet är basen för inlärn timer enligt pedagogerna i förberedelseklassen. Man bör använda sig av elevernas tidigare erfarenheter och låta eleverna känna att de har kompetens och kunskap som räknas och veta att deras tidigare erfarenheter är värdefulla även om de inte har skolbakgrund sedan tidigare. Stämningen i gruppen påverkas också av praktiska och fysiska inslag och eleverna vågar mer och blir trygga.

Det är viktigt att pedagogen trivs med och tror på sitt undervisningssätt. En pedagog i förskoleklassen framhåller att syftet med mer praktisk undervisning även är att göra undervisningen rolig för pedagogerna.

Pedagogernas medvetenhet om den goda effekten undervisningsmetoderna ger motiverar deras användning av metoderna. Baserat på erfarenhet av tidigare grupper väljer samtliga att arbeta med dessa metoder. Samtliga pedagoger i studien visar ett eget intresse att fortbilda sig i den undervisningsmetod de tror på. Pedagogen i SFI-gruppen har inga bryderier om elevernas ålder eller tidigare skolbakgrund och tvekar inte att använda sig av suggestopedi-inspirerade metoder med mycket fantasifulla fysiska och praktiska inslag.

Tre av pedagogerna har utbildats i suggestopedipedagogiken, två arbetar i förskoleklassen och den tredje i SFI-gruppen. IVIK- pedagog har

på egen hand fortbildat sig utanför skolan i praktiska färdigheter som målning och arbete med lera något som hon använder i undervisningen. Även studiebesök på skolor som arbetar exempelvis med *freinetpedagogiken* har pedagogen på egen hand sett till att planerna in för att få inspiration till sin egen undervisning. En pedagog har kommit i kontakt med fortbildning i *TPR-metoden* genom skolan. Fem pedagoger har kommit i kontakt med Gardners multipla intelligenser genom temaarbeten på skolan.

5.3. Exempel på undervisningsmetoder

Samtliga pedagoger använder *TPR-metoden* samt påpekar vikten av rörelse i klassrummet som i detta stycke kopplas till *suggestopedi*. Andra praktiska och fysiska övningar som exemplifieras är sång, dans, dictogloss, studiebesök och utflykter.

- *TPR*

TPR-metoden är effektiv vid ordinlärning och introduktion av nya ord. TPR-metoden används i *förberedelseklassen* som kortare inslag i undervisningen för att eleverna ska hålla fokus och för att dessa övningar kräver hög koncentration från eleverna. TPR-övningar bör utgöra korta och roliga inslag som konkretiserar det man gått igenom. Genom att använda material vid ordgenomgång konkretiseras kunskapen och eleverna får erfara med flera olika sinnen vilket gör att de minns bättre.

I *IVIK-gruppen* är TPR-metoden ett tydligt praktiskt och fysiskt inslag i undervisningen. Metoden används främst för nyanlända elever för att ge en avslappnad ingång till språket.

Även i *SFI-gruppen* används TPR i undervisningen, särskilt ofta när något nytt introduceras för eleverna.

Det var väldigt tydligt [...] vi gjorde ett område med TPR [...] det blev jättestor skillnad, till fördel då för TPR

Pedagog i förberedelseklass jämför mellan traditionell undervisningsmetod och TPR

- *Suggestopedi*

Huvudmetoden som pedagogen i *SFI-gruppen* använder är suggestopedi. Pedagogen utnyttjar hela rummet och placerar mycket sällan elever i traditionell klassrumsformation vid bänkar.

I *förberedelseklassen* används suggestopediinspirerade övningar, bland annat får eleverna förflytta sig i rummet och ofta interagera verbalt och med fysiska hjälpmedel i form av exempelvis textremsor eller bilder.

Konkretiserande av arbete med text exempelvis med utklippta meningar och ord kan användas. Textremsor med frågor kan exempelvis användas till att söka den textremsa där svaret står hos en annan elev.

Eleverna i *IVIK-gruppen* får ofta röra sig i klassrummet vid olika övningar och interagera med varandra genom exempelvis kortare konversation eller charader. Eleverna får ibland vid ordkunskap gestalta motsatsord, verb eller adjektiv för varandra.

- *Dramatisering/rollspel*

Pedagogen i *IVIK-gruppen* använder ofta rollspel och dramatiseringar av färdigskrivna texter eller texter som gruppen konstruerar tillsammans. I *förberedelseklassen* skrivs och framförs egna pjäser och rollspel.

Det är ju väldigt bra, när man ska lära sig ett språk, att spela teater.

Pedagog i *IVIK-gruppen*

- *Freinetpedagogik i praktiska projekt*

Praktiska projekt som görs i flera led i *förberedelseklassen* skapar möjligheter för interaktion mellan eleverna. Exempelvis har pepparkakshus konstruerats och ställs ut på skolan. Eleverna får i grupper bestämma vad de ska göra, sedan får de göra en ritning och en modell i papp för att sedan som slutmoment konstruera pepparkakshuset och ställa ut det på skolan. Ett annat återkommande projekt är förberedelseklassens tidning som utkommer regelbundet där eleverna skriver om aktuella händelser på skolan eller om aktuella teman de arbetar med. Tidningen kopieras och finns att läsa för elever och personal på skolan.

Bakningen är ett återkommande praktiskt moment i *IVIK-gruppen* som visat goda resultat på elevernas språkutveckling. Momentet är uppdelat i flera led. Först får eleverna baka med pedagogen och få stöd, sedan får de baka själva nästa moment innebär att de bakar med ett annat elevpar och måste visa vad de lärt sig och muntligt förklara hur man gör. Interaktionen är ständigt närvarande. Slutmoment är att konstruera en text och gå igenom den.

Studiebesök innefattar interaktion med verkligheten samt efterarbete med exempelvis dramatisering av ett besök på vårdcentralen eller bibliotek.

5.4. Teori och praktik

- Återspeglas pedagogernas syfte med de praktiska och fysiska övningarna i undervisningen?

Samtliga pedagoger använder sig av *TPR-övningar*, se avsnitt 4.2.2.1., i undervisningen. *Rollspel* exemplifieras vid två pedagogintervjuer och observeras vid ett skolbesök. Vid två pedagogintervjuer beskrivs *studiebesök* som en effektiv praktisk metod.

Vid observation av *TPR-metoden* är det i samtliga elevgrupper tydligt att flera av eleverna känner igen övningsformen sedan tidigare. Övningen kräver att eleverna lyssnar och tar till sig information och har en hög koncentration. Eleverna i alla tre grupperna verkar positiva till TPR-metoden. Under TPR-övningarna är eleverna mycket fokuserade. Det är ingen av de tillfrågade eleverna som inte ställer upp på övningarna. De elever som utför uppmaningarna koncentrerar sig och de övriga är uppmärksamma och stödjande. Alla elever är inte aktiva deltagare i övningen och uppmaningarna ligger på olika nivå för dem som är aktiva deltagare då eleverna i gruppen kommit olika långt i sin språkutveckling och har varit olika länge i gruppen. Det passiva deltagandet hos de övriga eleverna är dock fokuserat, de är koncentrerade på uppmaningarna den aktiva eleven får och hur han/hon löser uppgiften. Vid TPR-genomgångarna användes fysiska hjälpmedel, föremål som köksföremål och påskattiraljer, för att förstärka ordens betydelse vid inläring.

Rollspel, sång och dans observeras vid exempelvis genomgångar av nya ord. Rollspelet som observeras i IVIK-gruppen är bearbetat under några tidigare lektioner. Gruppen har gått igenom texten, i detta fall texten om Bockarna Bruse, och sjungit den tillhörande sången. Vid rollspelet sjunger man till och spelar under visans gång upp historien. De aktiva eleverna är tydligt positiva till övningen även om vissa av de passiva klasskamraterna verkar tycka att det är pinsamt.

I samtliga elevgrupper används frekvent rörelse i klassrummet. Under en observation används vid genomgång av prepositionerna hela klassrummet samt elevernas egna kroppar för att visa innebörden av de olika uttrycken. Under ett observerat lektionspass bearbetas en text med suggestopediska metoder. Genom varierade moment får eleverna arbeta med sin förståelse av texten. Eleverna verkar medvetna om att de måste hålla fokus för att klara övningarna och uppskattar tydligt de fysiska inslagen i genomgången av texten.

5.5. Elevernas gensvar på undervisningsmetoderna

- Hur upplever elever praktiska och fysiska övningar vid inläring?

Av 13 intervjuade elever svarade 10 att undervisningen blev roligare när praktiska och fysiska inslag fanns med i undervisningen.

Eleverna som intervjuas i *förberedelseklassen* var aktiva i TPR-övningen. Samtliga tycker att TPR-övningarna är roliga och verkar se det som den främsta kvalitén med dessa övningar. Det är bättre att lära sig när man själv får prova att göra uppmaningarna framför sina kamrater, man lär sig bättre när man gör det själv än när man tittar på när läraren gör samma sak. En elev säger att hon har lättare att förstå. De kommer ihåg bättre när de får känna och se ett konkret material när de lär sig orden. En elev säger att hon lär sig många nya svenska ord genom övningarna.

Av de fem elever som intervjuades i *IVIK-gruppen* tyckte tre att det var mycket roligt att ha med rollspel och dans och sång i undervisningen. Gruppen blir bra när man har roligt menar de, det är lätt att prata då. De kommer ihåg orden bättre när de får se föremålen och känna på dem, exempelvis vid TRP-övningar. Det är bra att själv få prova att göra saker och förstå orden så. Två elever var negativa till alltför mycket inslag av drama, sång och dans i undervisningen vilket gör lektionerna stökiga och tar energi. En av dessa elever föredrog mer traditionell individuell undervisning med läsning och skrivning och efterfrågade mer strukturerade frågor från läraren. En av eleverna tycker att gruppen lätt faller in i modersmål vid praktiska övningar så som sång, rollspel och dans.

Eleverna i *SFI-gruppen* är överlag positiva till att deras förståelse blir bättre när de får en varierad undervisning. De praktiska och fysiska inslagen i undervisningen är mycket roliga anser fyra av de intervjuade. En elev anser att hon lär sig bättre genom att läsa och skriva, arbeta med uppgifter i böcker och arbeta självständigt, detta baserat på tidigare studier. Hon uppskattar de praktiska och fysiska momenten i undervisningen men tycker att de kunde vara färre.

5.6. Förbättrad interaktion enligt pedagogerna

- Påverkas interaktionen mellan eleverna vid praktiska och fysiska övningar?

Interaktionen är bättre vid praktiska moment jämfört med traditionella undervisningsformer enligt pedagogerna i förberedelseklassen. Även vid praktiska övningar som inte har som syfte att vara just språkutvecklande föds nya vägar till språkanvändning mellan eleverna. Praktiska moment som exempelvis bild i klassrummet medför att eleverna är i behov av fraser som exempelvis "*Ge mig saxen*". Även att sjunga sånger på svenska som

klassen tidigare övat kan komma naturligt då eleverna har fokus på något annat praktiskt som exempelvis bild.

En pedagog anser att interaktionen i klassrummet påverkas positivt och får ett mer naturligt flöde då eleverna kan fokusera på något praktiskt eller glömma att de förväntas prestera något då de har roligt i en fysisk övning. Även den tillåtande miljön som föds i de praktiska inslagen då man har roligt och skrattar tillsammans har en positiv inverkan på interaktionen. Grupper som arbetar på detta sätt blir mycket tryggare och mer tillåtande och interaktionen påverkas positivt.

Vid många praktiska övningar finns interaktionen med som ett naturligt led i övningen, vid exempelvis rollspel måste eleverna förstå instruktioner, samtala om vem som ska göra vad, interagera i exempelvis dialog eller sjunga. Vid TPR-övningar ska instruktioner förstås för att uppmaningen ska kunna genomföras. Ett praktiskt projekt som klasstidningen innefattar interaktion för att nå fram till slutprodukten.

Det blir nya vägar mellan en del elever [...] om man ska säga
nått till varandra eller göra nått med varandra.

Pedagog i förberedelseklass om interaktion vid praktiska och fysiska
övningar

6. Analys och diskussion

I detta kapitel görs först en analys av metoden. Därefter analyserar och diskuterar jag resultaten utifrån forskningbakgrunden som presenteras i avsnitt 4. Resultaten analyseras ur ett hermeneutiskt perspektiv, se avsnitt 3.2.

6.1. Analys av metodval

De goda resultaten undervisningsmetoderna ger på elevernas andraspråksutveckling kan i studien bara uppvisas genom pedagogintervjuerna. Hade studien varit större hade elevresultat kunnat jämföras. Eventuellt kunde en kontrollgrupp som använder sig av mer traditionella undervisningsmetoder ha gjort resultaten tydligare, dock valdes detta bort vid metodvalet då studiens storlek begränsade möjligheterna.

Pedagogerna i studien arbetar mycket snarlikt och med samma övertygelse vilket väl belyser hur undervisningsmetoderna med motiverade pedagoger är ett positivt inslag i undervisningen. Skillnader mellan

pedagogerna är dock svåra att utröna på grund av att materialet inte är tillräckligt stort. Studien skulle troligen ha gett bättre resultat för jämförande analys om observationer kunde ha skett vid fler tillfällen under en längre tid i de respektive grupperna.

Resultaten från elevintervjuerna blev till följd av språkförbistring ensidiga och onyanserade. Att eleverna tycker undervisningen är rolig stämmer men deras oförmåga att uttrycka sig mångsidigt omöjliggör möjligheten att presentera ett brett resultat från elevintervjuerna. I efterhand kan jag se att det troligen hade varit att föredra att pedagogerna medverkade även vid elevintervjuerna, dock valdes detta bort då jag ansåg att eleverna skulle kunna komma att påverkas i sina svar om pedagogen var närvarande.

Inga testintervjuer gjordes i studien efter som tiden inte gav utrymme för det. Hade testintervjuer utförts hade troligen utformningen av elevintervjuerna ändrats. Dock konstruerades intervjuerna med medvetet öppen struktur för att göra det möjligt för eleverna att delta i intervjun. För mer korrekta resultat vore det att föredra att kunna genomföra dessa intervjuer med hjälp av tolk men till detta fanns inte resurser i denna studie.

6.2. Styrdokument

I styrdokumentet, läroplan och kursplaner för svenska som andraspråk, finns inga direkta riktlinjer för konkreta undervisningsmetoder som kan användas i språkutvecklande syfte. Undervisningsmetod är öppet för pedagogerna att välja. Det finns heller inget inslag i styrdokumentet om att ta hänsyn till elevers olika inlärningsstilar.

Det vidgade textbegreppet som beskrivs, främst i grundskolans läroplan och kursplan för svenska som andraspråk, ger indikationer på vikten av att variera undervisningsmetoderna. Enligt min åsikt borde styrdokumentet mer utförligt beskriva hur elevernas egen delaktighet i exempelvis dramatisering, rollspel och studiebesök påverkar inläringen positivt. Jag anser att styrdokumentet för svenska som andraspråk för de olika skolstadierna borde innehålla tydligare och mer utförliga exempel på metoder av praktisk form som stimulerar interaktionen mellan eleverna.

Min studie visar att undervisningsmetoder med praktiska och fysiska övningar, såsom exempelvis rollspel, bearbetning av texter med dramatisering eller TPR, stimulerar interaktionen i undervisningen och gynnar andraspråksinlärnarnas språkutveckling och förmåga att konstruera samtal och få ökad förståelse för språket. Pedagogerna i studien har tagit fasta på det vidgade textbegreppet i utformningen av sin undervisning.

6.3. Undersökningsresultat

Nedan analyseras resultatet av studiens insamlade empiriska material i förhållande till litteraturen som finns presenterad under avsnitt 4 *Tidigare forskning*.

6.3.1. Sinnena i fokus

Att erfara med alla sinnen ger god variation enligt Marton & Carlgren, se avsnitt 4.2.1. Det är viktigt att låta flera sinnen samverka vid utformning av undervisningsmetoder. SFI-pedagogens övertygelse om att eleverna lär sig bättre när de får använda kroppen, röra sig och stimulera språkinläringen med alla sinnen knyter tydligt an till Marton & Carlgren och Dunns teorier, se avsnitt 4.2.1.

Gardner beskriver intelligenserna som fristående vilket jag inte finner stämma överens med de utformade metoder baserade på praktiska och fysiska moment som presenteras i denna uppsats. Övningarna tyder istället på att en förening av det kroppsliga och det abstrakta är att föredra. En sammanblandning av det slaget verkar underlätta inläringen hos eleverna i denna studie. De olika intelligenser som Gardner och Dunn beskriver i sina respektive teorier, se avsnitt 4.2.1., samverkar troligen vid inläring. Jag tycker mig kunna utläsa att de olika intelligenserna finns representerade i den undervisning jag har observerat och hos de pedagoger jag har intervjuat. De är emellertid invävd i undervisningen och representeras inte i enskilda övningar. Detta menar jag är att föredra då man genom att ha de olika inlärningsmetoderna aktuella i flera övningar gör det till en naturlig del i undervisningsmetoderna att använda flera sinnen vid inläring. Det är viktigt att som pedagog vara medveten om att de olika inlärningsstilarna eller intelligenserna inte behöver vara isolerade utan istället bör blandas i en fungerande undervisningsmiljö.

Arbetsmetoderna i *IVIK-gruppen* är inte utformade efter olika inlärningsstilar och sinnen utan efter pedagogernas strävan efter en mångfacetterad och varierad undervisning vilken väver samman olika stimuli. Denna inställning till undervisningen understöds hos bland annat Marton & Carlgren som beskriver vikten av varierat stimuli, se avsnitt 4.2.1. Samtliga pedagoger i studien eftersträvar en helhetsbild i undervisningen där de olika sinnen får utrymme. Det är viktigt att ha en undervisning som innehåller olika moment och är varierande. För elever som varit kort tid i Sverige och har en liten eller inte någon tidigare skolerfarenhet bakom sig är det nödvändigt att undervisningen utformas olika.

Hos samtliga pedagoger representerade i denna uppsats finns en medvetenhet om vikten av att planera in praktiska moment i undervisningen som komplement till den mer traditionella undervisningen. De praktiska övningarna stimulerar ofta flera sinnen i samma övning. Att skapa mening genom att använda flera sinnen och flera metoder som pedagogerna i studien gör bidrar som en positiv faktor vid språkinläring, se Liberg avsnitt 4.2.1.

6.3.2. God miljö för inläring

I studien kan man utläsa att undervisning med utgångspunkt i praktiska och fysiska övningar vid språkinläringen skapar en *trygg inlärningsmiljö*, en *motiverad grupp* och en *varierad undervisning*. Grupperna blir mer harmoniska och tillåtande menar pedagogen som arbetar med vuxenutbildning. När eleverna känner sig trygga och delaktiga är det lättare att ta del av undervisningen.

Studien visar att inlärningsmiljön präglas av de arbetsmetoder pedagogen väljer i klassrummet. En slutsats man kan dra av Cummins modell som beskrivs i avsnitt 4.2.3 är att man som pedagog kan anpassa material, metod och undervisningsmiljön för att på en nybörjarnivå stötta elevernas andraspråksutveckling. Genom att, som pedagogerna i studien gör, ta in tidigare kunskap hos eleverna i undervisningen och göra praktiska övningar som eleverna är trygga i kan språket växa fram i en god inlärningsmiljö.

Huvuddelen av eleverna ger i intervjuerna också ett positivt gensvar på de fysiska och praktiska inslagen och samtliga pedagoger påpekar att grupper som arbetar på detta sätt blir harmoniska och trygga.

6.3.3. Variation i undervisningen

I de grupper som jag observerat är eleverna på en nybörjarnivå i det svenska språket och pedagogerna i grupperna har medvetet anpassat sina undervisningsmetoder för att ge eleverna ett *varierat underlag* för att lära sig språket. En av pedagogerna menar att det är nödvändigt att låta eleverna bryta av den analytiska och kognitivt krävande undervisningen med praktiska inslag som tar bort fokus från att korrigera och prestera korrekt.

Vid samtliga intervjuer talar pedagogerna om den positiva inverkan de praktiska och fysiska övningarna har på gruppen och på elevernas *motivation*. Det är viktigt att ta fasta på den i undervisningen då den är en påverkande faktor för inläring. Motivationen underlättar vid

andraspråksinläring och blir en drivkraft hos andraspråksinlärare, se Lindberg och Granberg i avsnitt 4.2.1. Även Krashen, se avsnitt 4.2.1., menar att god motivation och självförtroende sänker det affektiva filtret hos inläraren vilket i sin tur påverkar hur eleverna tar till sig kunskap. Motivation och självförtroende i språkanvändningen påverkas positivt då eleverna är trygga i arbetsmiljön.

Pedagogerna i studien tar upp just elevernas motivation till språkanvändning som ett syfte med de valda undervisningsmetoderna. Övningarna ska utgöra ett *roligt inslag* och fungera som ett komplement till den övriga undervisningen. De praktiska och fysiska övningarna kan ta fokus från att prestera och indirekt skapa god inläring. Tanken om att låta det eleverna har för händerna ta fokus ifrån vad de förväntas prestera och på så sätt skapa en avslappnad och tillåtande inlärningsmiljö är just ett av syftena med arbetssättet.

De utvalda pedagogernas syfte med praktiska och fysiska övningar kan sammanfattas som variation i undervisningen för att bredda elevernas möte med språket. Att variera sin undervisning och inspireras av olika undervisningsmetoder är det som gör en bra undervisning enligt samtliga pedagoger i studien. Det varierade inflödet och de olika sinnen stimuleras återfinns i Martons variationsteori. Även Krashen tar upp vikten av ett varierat och begripligt inflöde i undervisningen, se avsnitt 4.2.1.

Det sociala samspel som Lindberg beskriver, i avsnitt 4.2.1., borde enligt min åsikt bli svårare att uppnå om man som pedagog utgår ifrån enbart traditionella undervisningsmetoder. Den varierade och kreativa kontakten med språket som efterlyses av Lindberg kräver att man vågar frånga att enbart skriva, läsa och lyssna, vilket pedagogerna i studien tydligt klargör.

Den varierade undervisningen underlättar troligen för eleverna då det gäller att finna sin inlärningsstil. Genom att presentera undervisningen med olika metoder har eleverna möjlighet att ta till sig undervisningen på det sätt som passar dem bäst, se Dunn i stycke 4.2.1. Om Duns teori om elevernas individanpassning annamats i undervisning framkommer inte tydligt i undersökningen, utan kräver ytterligare studier.

Även med vuxna studenter är viktigt med ett varierat inflöde anpassat till olika inlärningsstilar se Hård af Segerstad avsnitt 4.2.1. och jag anser att SFI-pedagogen i denna studie låter de vuxna studenterna få möjligheten att prova på flera olika studiemetoder och inte menar att åldern utgör ett hinder.

Att ta in elevernas erfarenheter i undervisningen samt att låta verkligheten bli en del av undervisningen återkopplas till tankarna inom frenetpedagogiken, se stycke 4.2.2.4. Samtliga pedagoger i denna studie

utnyttjar den kunskapen. De praktiska övningarna, är ofta kopplat till den tidigare erfarenheten.

Att utgå från elevernas individuella prestationer och erfarenheter i undervisningen är återkommande resonemang främst hos pedagogen i IVIK-gruppen. Den egna erfarenheten gör det möjligt att mer effektivt påverka förståelsen menar också Holmegaard i avsnitt 4.2.3. och detta stärks med exemplen på undervisningsmetoder från pedagogerna.

6.3.4. Vinster med undervisningsmetoderna

En av de främsta vinsterna som studien påvisar är att eleverna uppskattar undervisningen. Huvuddelen av de medverkande eleverna tycker att undervisningsmetoderna är roliga och anser att de kom ihåg bättre när dessa metoder användes. De intervjuade pedagogerna på de olika skolorna är även överens om att en vinst med de praktiska och fysiska inslagen är att de gör undervisningen rolig och kompletterar väl de mer traditionella inläringstekniker eleverna möter i skolan.

Det tillåtande klimatet underlättar enligt lärarna språkinläring, eleverna vågar använda det nya språket och är inte lika rädda att göra fel. Samtalsstrukturen påverkas positivt då dialogövningar och rollspel får eleverna att föra samtal. Interaktionen och språkförhandlingen vid olika praktiska moment ger även goda resultat för språkanvändning och utveckling av samtalsstruktur. Pedagogerna talar även om en skillnad i interaktionen då samtalet mellan eleverna blir mer självklart då det ska utföra något med ett praktiskt mål.

Konkretiseringen av undervisningen ger goda resultat på ordinläring. Studien visar tydliga vinster med att använda fysiska och praktiska övningar enligt eleverna i förberedelseklassens. De säger sig minnas ord bättre när de får erfara dem med olika undervisningsmetoder. Pedagogerna i förberedelseklassen påpekar att det blir skillnad på resultat vid ordinläring och diktamen. De praktiska och fysiska övningarna ska förstärka språkinläringen och befästa kunskapen genom att ge eleverna en konkret koppling till föremål eller handlingar.

De praktiska inslagen är viktiga för att återknyta till elevernas tidigare erfarenheter samt att få dem att känna att de har en erfarenhet som räknas och som är en tillgång även om de inte har tidigare skolgång. Att inte ha någon tidigare skolerfarenhet eller vana vid text och böcker påverkar undervisningen och elevernas förmåga att ta till sig denna. Eleverna är ofta mycket kompetenta i praktiska göromål och därför är det klokt att låta dessa moment bli en del av undervisningen. Det stärker eleverna och ger samtidigt status till deras tidigare erfarenheter och kunskaper.

Att ”gripa för att begripa” är ett uttryck som pedagogen i IVIK-gruppen använder och det kan jämföras med John Deweys uttryck ”*learning by doing*” som presenteras i stycke 4.2.1.1. Att få erfara något och sätta ord på vad man upplevt i olika former, genom att berätta, skriva ner och framföra texten inför andra, blir undervisningen konkret och kopplad till elevernas egen erfarenhet. Att använda händerna och få erfarenhet genom kroppen är även en del av frenetpedagogiken där man även återfinner tanken om att teoretisk kunskap befästs väl genom att använda kroppen och det fysiskt praktiska, se avsnitt 4.2.2.4.

Samtliga pedagoger tar upp vikten av rörelse i klassrummet där rörelsen blir ett redskap för att utveckla kunskap och mening (se Liberg avsnitt 4.2.1.1.).

Att låta eleverna röra sig i klassrummet ger även eleverna en möjlighet att minnas den nya informationen med flera varierade sinnen enligt Frykholm, se avsnitt 4.2.1.

En annan vinst med undervisningsmetoderna är att texter och teman, exempelvis den suggestopediska textbearbetningen som exemplifieras i SFI-gruppen, kan bearbetas i många led genom att göra praktiska och fysiska övningar. De kan även bearbetas i en avslappnad och tillåtande miljö vilket underlättar för eleverna, se avsnitt 4.2.2.3.

6.3.4.1. Pedagogernas syfte återspeglas i praktiken

Pedagogernas syfte att med övningarna göra undervisningen varierande, motiverande och språkutvecklande återfinns i stor utsträckning i den undervisning som observerats i studien. Syftet med de praktiska och fysiska övningarna enligt pedagogen i IVIK-gruppen är att ge eleverna självförtroende i sin språkanvändning och beskrivningen av interaktionen i avsnitt 6.3.4.3. påvisar att pedagogens syfte verkar ha gott genomslag. Lektionerna som observerats är varierade i sitt upplägg och elevernas gensvar på övningarna är överlag positivt. Elevernas fokus är stort under övningarna. De exemplifierade och observerade undervisningsmetoderna har flera språkutvecklande drag.

Det praktiska övningarna väver in flera olika språkutvecklande moment och kan kopplas tillbaka till pedagogens syfte. Detta exemplifieras med bakningsmomentet från IVIK-gruppen i stycke 5.2.1. Denna praktiska övning skapar en anpassad interaktion i klassrummet i olika steg fram till förståelse. När eleverna får beskriva bakmomentet för sina klasskamrater och få dem att förstå är detta ännu en nivå i Longs interaktionshypotes, se stycke 4.2.4. Inlärningsmiljön anpassas då eleverna får utgå ifrån moment kända för dem sedan tidigare, samstämmigt med Cummins modell presenterad i stycke 4.2.3. Interaktionen påverkas troligen även av att

eleverna arbetar i par eller små grupper vilket är bra för språkförhandlingen, se Gibbons och Lindberg stycke 4.2.4.

Rollspel och dramatisering exemplifieras vid alla tre pedagogintervjuerna och observeras även vid skolbesöket på IVIK gymnasiet i form av *Bockarna Bruse*. Texten bearbetas i flera led, med olika metoder och spelas till slut upp för klassen. Genom observationen kan jag se att dramatiseringen skapar en gemenskap och avspänd miljö samt ger ett effektivt, smidigt och kooperativt samtalsbygge där många språkliga funktioner kommer till uttryck (se Lindberg och Holmegaard i stycke 4.2.2.2.). Även bland de vuxna eleverna vid SFI-undervisningen används rollspel.

TPR-metoden återfinns som exempel på en väl fungerande praktisk undervisningsmetod hos alla pedagoger och observeras även vid samtliga klassrumsobservationer. Syftet med att presentera den nya kunskapen på ett alternativt sätt och se om eleverna har förstått genom att kontrollera deras förståelse vid uppmaningarna faller enligt mig ut väl i klassrummet. Ordinlärningen blir enligt pedagogerna bättre och eleverna bekräftar detta då de känner att de minns orden bättre och lär sig många nya svenska ord genom TPR-metoden. Niklasson skriver att TPR tar fasta på liknande moment som finns vid inlärningen av ett förstaspråk, detta bekräftas av Sandborgh – Holmdahl som menar att ordförrådet hos yngre barn vid språkinlärningen berikas genom att följa instruktioner och uppmaningar. Det är lätt att se om eleven förstått instruktionerna om uppmaningarna är fysiska skriver både Sandborgh – Holmdahl om de yngre barnen och Niklasson om vinsterna med TPR-metoden, se avsnitt 4.2.2.1. och 4.2.1.1.

Suggestopedins undervisningsmetoder exemplifieras främst i förberedelseklassen och SFI-gruppen. Konkretiserande av arbete med text exempelvis med utklippta meningar och ord observeras under skolbesöken. Genom att låta eleverna få en fysisk lapp i sina händer underlättas inlärningen. Att sedan söka sin partner bland de andra eleverna skapar interaktion och aktiv kunskapssökning då lapparnas budskap måste överensstämma och detta innefattar ord- och läsförståelse hos eleverna. Den lekfulla övningen innehåller således flera språkutvecklande led. Att söka sin partner genom att fråga varandra skapar på ett naturligt sätt interaktion och förhandling för att få ett fungerande samtal.

Freinetpedagogiken återfinns i förberedelseklassens arbete med klasstidningen och exemplifierar hur eleverna arbetar mot ett reellt mål. Även studiebesöken som pedagogerna i förberedelseklassen och IVIK-gruppen framhåller som en viktig del av undervisningen går att koppla till frenetpedagogikens beskrivning av att utgå från verkligheten som bas i undervisningen och se utanför klassrummet och böckerna i undervisningen. Pedagogerna i förberedelseklassen och IVIK-gruppen anser att denna verklighetsbaserade undervisningsform, i form av

studiebesök, skapar möjligheter för eleverna att arbeta vidare med sina erfarenheter i klassrummet och utveckla sin språkförmåga.

6.3.4.2. Genomslag hos eleverna

Pedagogernas syfte att skapa en tillåtande, varierad och rolig inlärningsmiljö verkar uppfyllas då även eleverna i studien har en sammantagen positiv bild av de praktiska och fysiska metoderna även om de har svårt att uttrycka sig på svenska (se avsnitt 3.4.).

Eleverna i förberedelseklassen och IVIK-gruppen beskriver vid intervjuerna skillnad på hur väl de kommer ihåg orden då de i TPR-övningar praktiskt erinrar sig orden och uppmaningarna. Eleverna i förberedelseklassen beskriver det som att de kommer ihåg bättre när de själva får känna och se när man ska lära sig orden. Niklasson framhåller möjligheten att konkretisera undervisningen på detta sätt med TPR, se avsnitt 4.2.2.1. och det goda genomslaget hos eleverna i studien är tydligt. Det är bättre att lära sig när man själv får prova att göra uppmaningarna framför sina kamrater än när man tittar på när läraren gör samma sak. Här anser jag att syftet med övningarna som pedagogerna beskrivit vid intervjuerna verkar ha gått fram och skapat förståelse och bra inlärningsklimat.

Vissa av de intervjuade eleverna trivdes inte med att det var så mycket praktiskt och fysiskt i undervisningen. Detta kan bero på att de har en annan inlärningsstil som en av eleverna i SFI-gruppen påpekade. En annan anledning till den negativa responsen som återfanns hos eleverna i gymnasieålder i IVIK-gruppen kan vara elevernas inställning till sin skolgång i brytpunkten in i vuxenlivet. Kanske anser de av den anledningen att det blir för rörigt och för barnsligt med undervisningsmetoder av detta slag

Klassrumsobservationerna har kunnat ge indikationer på elevernas inställning till övningarna. Vid de praktiska momenten i undervisningen visar eleverna positivt gensvar mot pedagogen och en hög koncentration på uppgiften. Det sammanfattade intrycket från de olika klasserna jag observerat är att interaktionen mellan eleverna ökar i viss mån då det är avslappnat och tillåtande klimat under dessa moment i undervisningen. De praktiska övningarna jag observerat innefattar flera olika moment som stimulerar språkinläringen. Övningarna har ett sammanhängande syfte och knyter ihop den övriga undervisningen. De praktiska och fysiska övningarna kan vara ett komplement såsom TPR-övningen i en av grupperna eller ett underlag för kommande uppgifter såsom studiebesöken.

6.3.4.3. Ökad interaktion

I grupper där praktiska och fysiska undervisningsmetoder används finns en trygghet och en tillåtande miljö som gör det lättare för eleverna att tala och interagera. Eleverna hittar nya vägar till att använda språket. Interaktionen i klassrummet blir en annan vid praktiska övningar och klimatet öppnar upp för interaktion. Samtliga pedagoger lyfte fram detta som en viktig och betydande effekt av undervisningsmetoderna. De fysiska och praktiska undervisningsmetoderna ger enligt pedagogerna på samtliga skolstadier eleverna energi och är ett roligt inslag i undervisningen och en *genväg till interaktion*. Meningsskapande i klassrummet verkar påverkas positivt av känslöstämningarna som kommer av de fysiska och praktiska inslagen i undervisningen, se Liberg i avsnitt 4.2.4.

Jag drar slutsatsen att inlärningsmiljön som kommer ur undervisningsmetoder med fysiska och praktiska inslag skapar goda förutsättningar för samspel i klassrummet och de praktiska övningarna ger eleverna ökade möjligheter till samtal. Praktiska övningar kräver ofta att eleverna samverkar och förhandlar fram ett fungerande språk.

Interaktionen är tydlig i det exempel på bearbetning av ett tema i flera led som pepparkakshusbaket i förberedelseklassen utgör. Eleverna får arbeta i små grupper, vilket Gibbons och Lindberg menar ger goda förutsättningar för språkutveckling, mot ett gemensamt mål, se avsnitt 4.2.4. Elevernas samarbete kräver ett språk som de kan förstå och enligt Longs interaktionshypotes finns i denna arbetsform möjligheter för eleverna att förhandla fram språk och i de olika leden i arbetet ha möjlighet att signalera oförståelse.

Social interaktion utan verbalt producerat språk från eleverna förekommer i de *TPR-övningar* som observerats. I denna metod finns en tydlig interaktion mellan lärare och elev, det finns även ett aktivt deltagande bland de övriga eleverna. Samtalsinteraktionen i TPR utgörs av verbal envägskommunikation från pedagogen men gensvaret där eleverna visar att de förstått utgör även det en form av interaktion. Eleverna verkar trygga i dessa övningar och jag håller med Niklason i hans resonemang om att metoden är positiv i den meningen att den inte avkräver direkta verbala svar, se vidare i avsnitt 4.2.2.1.

6.3.5. De olika skolstadierna

Likheten i de olika skolstadierna studiens resultat påvisar är slående. I studien visas ingen större skillnad på de valda undervisningsmetoderna mellan de olika skolstadierna vilket tyder på att övningar med tydliga syften kan anpassas till olika åldrar och teman. Undervisning kan enligt

Lindberg, se avsnitt 4.2.1. inte bedrivs på samma sätt för ungdomar och vuxna dock påvisar studien att undervisningsmetoderna kan anpassas till gruppens behov och intressen och visar sig vara användbara och effektiva för såväl ungdomar som vuxna.

Det kan vara lätt att tro att vuxna inlärare redan har klara strategier för inläring. Som pedagog för vuxna elever utan tidigare skolbakgrund är det därför viktigt att inte tänka att de har färdiga strategier för sin personliga inlärningsstil, se Hård af Segerstad avsnitt 4.2.1. Som elevintervjuerna från SFI-gruppen indikerar kan dock elever med tidigare skolbakgrund påverkas av medvetenheten om att de lär sig bättre genom andra metoder.

Två av pedagogerna som intervjuats, den ena arbetar i förberedelseklass och den andra i SFI-gruppen, påpekar att man som pedagog måste tro på sin valda metod för att då kommer eleverna troligtvis se att det ger resultat. Undervisning med fysiska inslag kan ibland upplevas som barnsligt därför är man försiktig menar den pedagog som undervisar elever i gymnasieåldern. Det är viktigt att pedagogen är skicklig på att presentera syftet tydligt för eleverna så att undervisningens material och metoder inte upplevs som infantiliserande för eleverna.

Pedagogerna på samtliga skolstadier är medvetna om vinsterna med undervisningsmetoder som utgår ifrån sinnena och har praktiska och fysiska inslag, Pedagogerna har aktivt fortbildat sig på eget initiativ. De snarlika undervisningsmetoderna som studien ger prov på i de olika skolstadierna kommer sig troligen av att pedagogerna tror på sin undervisningsmetod och är övertygade om att den ger positivt utslag hos elever oberoende av ålder.

7. Slutsatser och slutkommentarer

Nedan presenteras sammanfattade slutsatser för studien som ger svar på vad praktiska och fysiska övningar bidrar med vid språkinläringen.

- Praktiska och fysiska moment gör undervisning mer greppbar och konkret.
- Praktiska och fysiska inslag i undervisning har positiv inverkan på inlärmingsmiljö och interaktion i klassrummet.
- De praktiska övningarna kan ta fasta på elevernas tidigare erfarenheter samt skapa underlag för fortsatt språkutvecklande arbete.
- Pedagogernas syfte är att få en varierad undervisning som motiverar eleverna och stärker deras språkanvändning .

- Undervisningsmetoderna motiverar eleverna till att använda språket.
- Praktiska och fysiska undervisningsmetoder lämpar sig för alla åldrar.

En trygg inlärningsmiljö är eftersträvansvärt i all undervisning och studien visar tydligt hur elevgruppen påverkas positivt då de får använda kroppen och göra saker med händerna då de lär sig språket. Målen i styrdokumentet angående det vidgade textbegreppet kan tolkas fritt av varje lärare och pedagoger med kompetens i svenska som andraspråk bör vara medvetna om vikten av variation i undervisningsmetoderna.

En viktig kommentar som en av pedagogerna i förberedelseklassen gör är den att det är viktigt att man som pedagog själv trivs med sitt undervisningssätt och tror på det man gör. De pedagoger jag mött i denna studie har en motivation och en övertygelse om undervisningsmetodernas goda inverkan vid andraspråksinläring och har på eget initiativ fortbildat sig. Att pedagoger som använder sig av undervisningsmetoder av det fysiska och praktiska slaget måste ha ett eget intresse och en övertygelse om att metoderna fungerar är alltså mycket väsentligt. Detta är nödvändigt även för att kunna se syftet med metoderna och presentera det för eleverna. För att uppnå syftet med en god inlärningsmiljö som studien visar exempel på måste en medveten pedagog med ett tydligt syfte med undervisningsmetoderna vägleda gruppen.

Enligt mina åsikter borde övningar och undervisningsmetoder likt de som presenterats i denna studie få en tydligare roll inom undervisning i allmänhet och andraspråksundervisning i synnerhet. Att ta hjälp av kroppen och praktiska göromål vid inläring av språk bör enligt mig utgöra ett naturligt komplement kontinuerligt i undervisningen för nyanlända elever. Utbildning av blivande lärare har ett ansvar att förmedla denna typ av undervisning som effektiv och väl anpassad till andraspråksundervisning.

Jag efterfrågar mer forskning som påvisar att elevernas inläring och språkutveckling blir bättre då de får erfara med alla sinnen. Tydliga forskningsresultat menar jag kan påverka hur undervisningsmetoder som använder praktiska och fysiska inslag lyfts fram i utbildning av lärare och vid fortbildning för pedagoger ute på skolorna.

Med enkla medel kan undervisningen konkretiseras och varieras i stor utsträckning. Många pedagoger begränsas, menar jag, av oro att de inte kan tillräckligt om drama, konstnärlig utövning och dylikt, denna begränsning är i mina ögon onödig. De övningar som denna studie ger prov på visar att det enkla ofta är det bästa och pedagoger använder sig troligen ofta av liknande uttryck utan att reflektera över att de vävt in exempelvis drama vid dialogövningar. Jag tror att det är viktigt att lyfta fram

undervisningsmetoderna för att påvisa att de är lätta att använda i undervisningen och ger goda resultat. Studien visar även att med rätt syfte och en anpassning till gruppens intressen och språkliga nivå är metoderna utmärkta även för de högre skolstadierna och för vuxna.

Referenslista

- Boström, Lena & Gunlög Josefsson 2006 *Vägar till grammatik*, Lund: Studentlitteratur
- Carlgren, Ingrid & Ference Marton 2007 *Lärare av imorgon* Tredje tryckningen Stockholm: Lärarförbundet
- Dunn, Rita 2001 *Nu fattar jag! Att hitta och använda sin inlärningsstil*, Jönköping: Brain Books
- Frykholm, Clas-Uno 2007 Pedagogiska konsekvenser I: Ewald, Annette & Birgitta Garne (red) *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet* Myndigheten för skolutveckling Stockholm: Liber Sid: 101-119
- Gardner, Howard 1994 *De sju intelligenserna* svensk översättning Jönköping: Brain Books
- Gardner, Howard 1999 *Intelligenserna i nya perspektiv* orginaltitel: *Intelligence Reframed* 2001 svensk översättning Jönköping: Brain Books
- Gibbons, Pauline 2006 *Stärk språket stärk lärandet Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet* Svenska upplagan Stockholm: Hallgren och Fallgren
- Granberg, Nils 2001. *Dynamiken i andraspråksinläring. En longitudinell kvalitativ studie av en vuxens inläring av svenska.* Doktorsavhandling. Umeå universitet. Umeå.
- Holmegaard, Margareta 1999. *Språkmedvetenhet och ordinläring. Lärare och inlärare reflekterar kring en betydelsefälsövning i svenska som andraspråk.* Göteborgs Studies, in Educational sciences 135. Göteborgs universitet
- Holmegaard, Margareta & Inger Wikstöm 2004 *Språkutvecklande ämnesundervisning I: Hyltenstam Kenneth & Inger Lindberg (red.) Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle* Lund: Studentlitteratur Sid: 539-572
- Hård af Segerstad, Helene & Alger Klasson & Ulla Tebelius *Vuxenpedagogik – att iscensätta vuxnas lärande* 2007, Andra upplagan Lund: Studentlitteratur
- Krashen, Stephen D 1982 *Principles and Practice in Second Language Acquisition* Pergamon Press Ltd: Oxford
- Lagerholm, Per 2005 *Språkvetenskapliga uppsatser* Lund: Studentlitteratur
- Liberg, Caroline 2007 *Språk och kommunikation I: Ewald, Annette & Birgitta Garne (red) Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet* Myndigheten för skolutveckling Stockholm: Liber Sid: 7-23
- Lindberg, Inger 2008 *Andraspråksresan* Stockholm: Folkuniversitetet

- Lindberg, Inger 2005 *Språka samman. Om samtal och samarbete i språkundervisningen*. Andra upplagens första tryckning Stockholm: Natur och kultur
- Lindberg, Inger 2004 Samtal och interaktion – ett andraspråksperspektiv I: Hyltenstam, Kenneth & Inger Lindberg (red.) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle* Lund: Studentlitteratur Sid: 461-499
- Lindberg, Inger 1996. *Språka samman. Om samtal och samarbete i språkundervisningen*. Stockholm: Natur och kultur
- Lazonov, Georgi , Gateva Evelina 1984 *Suggestopedisk språkundervisning* Tierp : Pedagogisk utveckling
- Niklasson, Jörgen 1990 *Lyssna Handla lär En metodbok i svenska som andraspråk*, Stockholm: Almqvist & Wiksell Läromedel AB
- Nordheden, Inger 1995 *Verkligheten som lärobok – om Freinetpedagogiken* Stockholm: Liber
- Runa, Patel & Bo Davidsson 1991 *Forskningsmetodikens grunder Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* Andra upplagan Lund: Studentlitteratur
- Runa, Patel & Bo Davidson 2003 *Forskningsmetodikens grunder Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur
- Sandeborgh – Holmdahl, Gun & Birgitta Stening 1993 *Inläring genom rörelse* Andra upplagan Stockholm: Liber
- Trost, Jan 2005 *Kvalitativa intervjuer* Andra upplagan Lund: Studentlitteratur
- Trost, Jan 2007 *Enkätboken* Lund: Studentlitteratur
- Viberg, Åke 1993 Andraspråksinläring i olika åldrar I: *Svenska som andraspråk Lärbok* Red Eva Cerú 2002 Andra upplagens tredje tryckning. Natur och kultur: Stockholm Sid: 13-83

Internet källor:

- Fakta om SFI <http://www.skolverket.se/sb/d/389> Hämtad 2009-05-15
- <http://www.skolverket.se/sb/d/2186> Hämtad 2009-05-15
- Hemsida för Suggestopedi Och Holistiskt Lärande <http://www.sohl.nu/> Hämtad 2009-04-21
- Kursplan i svenska som andraspråk för grundskola 2009:
<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0809&infoty p=23&skolform=11&id=3891&extraId=2087> Hämtad 2009-04-22
- Kursplan i svenska som andraspråk för gymnasiet 2009:
<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0809&infoty p=8&skolform=21&id=SVA&extraId=> Hämtad 2009-04-22
- Kursplan för SFI 2009:

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0809&skolform=37&infotyp=2&id=37> Hämtad 2009-04-22

Lpo 94 www.skolverket.se Hämtad 2009-04-22

Bilaga 1

Intervjufrågor till pedagoger

- 1. Planerar du/ni medvetet din/er undervisning med variation för alla sinnen?**
- 2. Planerar du/ni övningar som innehåller fysiska/praktiska moment? (Ex.)**
- 3. Hur kan dessa övningar se ut?**
- 4. Finns det särskilda tillfällen under dagen/veckan som du/ni anser att övningar av detta slag är bäst lämpade?**
- 5. Vad är syftet med att låta eleverna använda kroppen vid språkutvecklande undervisning?**
- 6. Finner du/ni att interaktionen i klassrummet påverkas vid praktiska övningar?**
- 7. Vad finner du/ni är positivt i övningar som knyter an till fysiska handlingar.**
- 8. Verkar eleverna ta till sig undervisningen på ett annorlunda sätt då de får göra praktiska övningar?**
- 9. Har du/ni ett tydligt syfte med de övningar du/ni planerar som innehåller fysiska moment?**
- 10. Tror du/ni att eleverna uppskattar en sk icke traditionell undervisning?**
- 11. Har du/ni kommit i kontakt med utbildning eller information om multipla intelligenser eller olika inlärningsstilar under er tid som aktiva pedagoger?**

Bilaga 2

Intervjufrågor till elever

- Hur gammal är du?
- Hur länge har du läst svenska/gått i svensk skola?
- Kan du läsa och skriva på svenska?
- Vad pratar du för språk? Vilket är ditt modersmål?
- Kan du läsa och skriva på andra språk än svenska?
- Vad tycker du om att göra praktiska övningar?(ge exempel från lektionen)
- Kommer du ihåg på ett annat sätt från lektionen när du får göra flera olika övningar?
Hur? Bättre / sämre / minns andra saker?
- Hur tycker du att du lär dig när du får jobba med kroppen? Finns det någon skillnad?
- Tycker du att det är pinsamt/jobbigt att göra övningarna för de andra i klassen?
- Tycker du att du lär dig på ett annat sätt när du får prova själv istället för att läraren visar?
- Pratar du svenska när ni gör praktiska övningar?
- Är det lättare att prata svenska när ni gör praktiska övningar?

Bilaga 3

Observationsprotokoll vid skolbesök

- Är alla i klassen aktiva i övningarna?
- Gör pedagogerna övningarna i helklass?
- Hur presenterar pedagogerna övningarna?
- Är eleverna positiva när övningen introduceras?
- Finns en aktiv interaktion mellan eleverna under övningarna?
- Talar eleverna svenska under de praktiska övningarna?
- Faller eleverna in i modersmål under de praktiska övningarna?
- Är koncentrationen hög hos eleverna under de praktiska övningarna?
- Hur ser det ut när gruppen gör övningarna?
- Är alla närvarande?
- Stämmer övningarna och resultatet överens med pedagogernas syfte och beskrivning?